

De Kindertuin van mejuffrouw Boom

Geschiedenis van de oudste
particuliere fröbelschool in Hilversum

Jos De Ley en Paula van den Berg

Aankondiging oprichting Wilhelmina Fröbelschool. Het adres is Torenlaan 1a en niet 3. (*De Gooi- en Eemlander*, 26-12-1896).

De eerste particuliere fröbelschool in Hilversum, De Kindertuin, werd op 5 januari 1897 opgericht door mejuffrouw L.M.E. Boom. Zij begon de privé-onderwijsinstelling onder de naam Wilhelmina-Fröbelschool¹ in een woning aan de Torenlaan 1a met welgeteld acht leerlingen. In het comité van aanbeveling zaten burgemeester J.E.C. Schook, professor Jacob van Rees² en D.J.B. Jansen. In de beginjaren groeide het aantal kleuters snel.

Groot jubileumfeest met kinderen, personeel en ouders, december 1936. Mej. Boom met bril pontificaal in het midden. Paula zit links van de directrice achter de witte strik van het meisje voor haar. Moeder Van den Berg staat bovenaan links bij de andere ouders. Paula's vroeg overleden zusje Tiny zit op eerste rij derde van links. (coll. Paula van den Berg)

In 1901 richtte mej. Boom een tweede Wilhelmina-Fröbelschool op in Bussum, die op dezelfde leest was geschoeid. Deze school werd geleid door mej. C. Winterwerp, die aanvankelijk in Hilversum had meegewerkt. Dr. M. Noordewier, echtgenoot van de bekende concertzangeres Aaltje Reddingius, plaatste prompt een aanbevelingsbrief in de krant. Zijn zoontje had in Hilversum les gehad van beide leraressen *die op bijzonder tactvolle wijze met de kinderen om weten te gaan*. Het was hem een waar genoegen te zien hoe de kinderen in de tuin al spelend vertrouwd raakten met konijnen, kip-

pen en duiven om hen heen en tegelijk in staat waren om te leren van dit *aanschouwelijk onderwijs*. Volgens hem werd hier een kiem van geluk gekweekt voor het latere leven.³ De Bussumse school was tot 1917 gevestigd in gebouw Concordia.⁴ Daarna in theater Novum aan de Vlietlaan.

Nieuw gebouw

Toen de woning aan de Torenlaan te klein werd gaf L. Th. Tetrode, wiens echtgenote bevriend was met mej. Boom, aan architect M.A. Poel de opdracht om een schoolge-

In *De Gooi- en Eemlander* van 1 november 1905 stond een bescheiden melding van de heropening van de school aan de Witte Hullweg 11 (foutje van de krant: het was 10): 'het geheel gaf een indruk van prettige, rustige huiselijkheid'.

— Hedenmiddag werd de „Kindertuin”, gelijk de nieuwe Fröbelinrichting van mej. L. M. E. Boom aan den Witten Hullweg 11 gedoopt is, plechtig geopend met een openbare les.
 Het vriendelijke gebouw, dat in- en uitwendig een indruk geeft van prettige, rustige huiselijkheid, is ontworpen zoo als een moderne inrichting van dezen aard dat tegenwoordig vraagt. Een talrijk publiek, waarvan de dames natuurlijkerwijze het hoofdelement vormden, volgde met belangstelling deze les.
 — Maandagavond zijn in gebouw Frascati te Amsterdam verkocht: De villa „Marina”.

Ansichtkaart De Kindertuin uit 1909. (coll. Eddy Sülzle)

bouw naar Amerikaans voorbeeld te ontwerpen. Het adres van de nieuwe school was Witte Hullweg nr. 10 (nu Dudokpark 10). Het was een echte Jugendstil-creatie, asymmetrisch van opzet, met verspringende gevelpartijen, boogvormige loggia's en tegeltableaus. Eén daarvan is verwerkt in de topgevel met een pauze en één bij de ingang met de naam van de villa.⁵

Op 1 november 1905 werd de school onder de naam De Kindertuin op het nieuwe adres plechtig heropend met een openbare les. *De Gooi- en Eemlander* deed verslag: *Het vriendelijke gebouw, dat in- en uitwendig een indruk geeft van prettige, rustige huiselijkheid, is ontwor-*

*pen zoo als een moderne inrichting van dezen aard dat tegenwoordig vraagt. Een talrijk publiek, waarvan de dames natuurlijkerwijze het hoofdelement vormden, volgde met belangstelling deze les.*⁶

In deze ruim opgezette villa kon De Kindertuin verder uitbreiden. Mej. Boom hield in de loop der jaren de nieuwe methodes op gebied van het fröbelonderwijs nauwkeurig bij en paste ze toe voor zover ze - in haar ogen - verbeteringen betekenden. Ook ontwikkelde ze eigen initiatieven, zoals de oprichting van een dansinstituut in 1911. Bij haar veertigjarig jubileum zou de krant berichten dat de lessen van mej. Boom landelijke bekend-

Mej. Boom kwam van goeden huize. Zo was voorouder Pieter Cornelisz Boom als burgemeester van Amsterdam in 1607 nauw betrokken bij de inpoldering van de Beemster. (Wikipedia)

Van goede komaf

Louise Maria Elisabeth Boom werd geboren op 14 mei 1872 in Maarsseveen. Ze had een anderhalf jaar oudere zus Elisabeth Cornelia. Haar ouders Cornelis Philip uit Beemster en Louise Maria Elizabeth Spanjaard uit Amsterdam waren op 6 oktober 1869 in Doorn in het huwelijk getreden, waarna zij in Maarsseveen gingen wonen. Cornelis Philip stamde af van een achtenswaardig Noord-Hollands geslacht. Een van zijn voorvaders, Pieter Cornelisz. Boom was van 1583 tot 1608 burgemeester van Amsterdam. In 1607 was hij nauw betrokken bij de droogmaking van de Beemster. De vader van Cornelis Philip, Cornelis Boom was notaris in Beemster en daarna burgemeester in dezelfde plaats. De grootvader van Louise van moeders zijde, Jan Spanjaard, was gehuwd met de dochter van de burgemeester in Medemblik. Spanjaard diende bij de Koninklijke Marine waar hij opklom tot commandant/kapitein ter zee. Na Maarsseveen vertrok het gezin Boom-Spanjaard eerst naar Lochem en in april 1876 naar Wijk bij Duurstede, waar op 2 april 1878 de zesjarige Louise haar vader verloor. Moeder Louise keerde met haar dochters terug naar haar geboortestad Amsterdam. Op 25 april 1883 hertrouwde de weduwe Boom-Spanjaard met kleermaker Paulus J.J.F. Franchimon uit Den Haag, een weduwnaar met negen kinderen. Er brak voor de elfjarige Louise een heel ander leven aan. Voortaan had ze te maken met een stiefvader en met stiefbroers en -zussen in de leeftijd van nul tot zeventien jaar voor wie haar moeder moest zorgen.

Wat de aanleiding was, is niet bekend, maar na zeven jaar, op 20 mei 1890, werd het huwelijk *op grond van kwaadwillige verlatings door Louisa M.W. Spanjaard ontbonden*. De scheiding werd eerst op 21 december 1897 uitgesproken.

Moeder Boom-Spanjaard vertrok in 1890 met haar dochters naar Nieuwendam waar zij zeven jaar hebben gewoond. In april 1897 verhuisden zij naar de Torenlaan 1a in Hilversum. De oudere zus ging vrij snel uit huis, maar Louise - mej. Boom, zoals wij haar kennen - bleef met haar moeder samenwonen. Op Torenlaan 1a begon zij een school voor kleuters vanuit het gedachtegoed van Friedrich Fröbel, 'spelenderwijs leren'. Haar moeder overleed op 20 oktober 1903 op de Torenlaan, net in de periode dat haar dochter plannen ontwikkelde voor de bouw van een villa bestemd voor een fröbelschool met woning.

De directrice tijdens het veertigjarig jubileum van haar school. (coll. Paula van den Berg)

M.O.	Hervat 2 September zijn lessen te Hilversum. Adres: v. d. Lindelaan 9	ALUSTRER PRACTISCH make
gan-	FRÖBEL-INRICHTING „DE KINDERTUIN”	
teide:	Begin van den nieuwen cursus 1 September	H A
	Voor Danslessen half October.	
L. BOOM	Witten Hullweg 10, Hilversum.	L. BOOM J VIJF

Bij de Kindertuin werden danslessen gegeven, ook aan mensen van buiten het Gooi (*De Gooi- en Eemlander*, 19-8-1925).

MATINÉE.
Wegens de enorme toeloop 31 Maart, zal er een **HERHALING** plaats hebben 11 April van de **Matinée** welke gegeven werd ter eere van het twintigjarig bestaan van „De Kindertuin”. Kaarten verkrijgbaar 1 f 1.— aan de School, Oude Enghweg, L. BOOM.

De matinee ter ere van het twintigjarig bestaan werd ook herhaald wegens grote belangstelling (*De Gooi- en Eemlander*, 4 april 1917).

GOUDSPROOKJES TOOVERLIED.
OPERETTE in 3 BEDRIJVEN,
gegeven ter gelegenheid van het tien-jarig bestaan der
Fröbelinrichting.
Uitvoering 19 Januari **geén** plaatsen meer verkrijgbaar.
Bij genoegzame deelneming zal er een **TWEEDE**
UITVOERING plaats hebben
2 FEBRUARI 's avonds half 8.
Kaarten verkrijgbaar **WITTE HULLWEG 10, „De Kindertuin”.**
Dir. L. BOOM.

De voorstelling van de Kinderoperette Goudsprookjes Tooverlied ter gelegenheid van het tienjarig bestaan werd wegens succes herhaald (*De Gooi- en Eemlander*, 16-1-1907).

LEZINGEN Dr. JULES PERSIJN.
Vrijdag 31 October a.s., 's avonds 8 uur, begint in het gebouw De Kindertuin, Oude Enghweg hoek Witte Hullweg,
DE SERIE VAN 10 VOORDRACHTEN,
te houden door Prof. Dr. JULES PERSIJN, te Antwerpen, over:
DANTE BIJ ZIJN 6^e EEUWFEEST.
De lezingen worden om de 14 dagen voortgezet.
HET COMITE.

's Avonds konden lezingen worden gevolgd. De Antwerpse schrijver en literatuurcriticus Jules Persijn gaf een cursus over Dante. (*De Gooi- en Eemlander*, 30-10-1919)

Familie Tetrode

In 1902 kwamen assuradeur Ludolf Theodorus Tetrode met zijn vrouw Willemina Huijsinga en vier kinderen naar Hilversum. Het gezin kwam uit Bussum en ging aan de Hoge Naarderweg wonen. In die periode hebben zij waarschijnlijk kennis gemaakt met mej. Boom en haar fröbelschool aan de Torenlaan. Hoe het ook zij, in datzelfde jaar werd Tetrode opdrachtgever voor de bouw van een fröbelschool voor kinderen van welgestelde ouders aan de Witte Hullweg 10. Beneden waren twee grote klaslokalen en een ruime speelzaal. Buiten was er voldoende ruimte voor de kleuters om te spelen en om in de frisse lucht te zijn. Daar was mej. Boom zeer op gesteld, buitenlucht, natuur en buiten spelen om gezond te blijven. Zodra de woon- en slaapvertrekken boven klaar waren, nam mej. Boom haar intrek in de villa. Het gezin Tetrode met vier kinderen kwam er in 1905 ook bij, het huis was ruim genoeg. De samenwoning duurde tot 1918. Willemina vertrok op 3 september 1918 naar Bussum, Ludolf was op 27 februari in datzelfde jaar naar Amsterdam verhuisd waar hij zo lang in hotel Pays Bas verbleef. Het echtpaar was inmiddels gescheiden.⁷

Volgnummer	Dag- tekening en Jaar der inschrijving.	FAMILIENAAM (Familienaam der vrouw.)	VOORNAMEN (Valst geschreven.)	Betrokking van elken persoon tot het land van het kolonien. (Niet in te vullen voor afzonderlijk levende.)	Dag- tekening en Jaar der Gebaorte.	Geboorteplaats (Met aanteeking der provincie voor scholen- gen, van het land voor vremdelingen.)	Burgelijke Sta- tu (schied.) W. (vaderland.) S. (gebo. van de)		Kortge- woon- schap. (Dit bepalend op te geven.)	
							W. (schied.) S. (gebo. van de)	Versa- gen en te (Dagtekening)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1497-11	x1	Ma 1871	Jongens	Anna Maria	17 feb 1870	Amsterdam				M
	x2	ia	~~De~~	~~Anna Maria~~	~~17 feb 1870~~	~~Amsterdam~~				
	x3	ia	Westerwoud	Franz	n. v. w.	1861	Groningen			B.L.
	4	Dec 90	Van der	Anna Maria	19 Dec 1861	Schiedamschen				geen
	5	Sept 1895	Van der	Johann Maria	n. v. w.	1861	Leek			N.H.
	6	17 1895	De	Johann Maria	n. v. w.	21 Mei 1892	Schiedamschen (Dijk Zuid)			
	7	Aug "	De	Matthias	n. v. w.	17 Montfort	Castellan			Groef
	8	16 1895	De	Wilhelm	n. v. w.	18 Mei 1892	Kaapstad			
	9	Oct "	De	Abel	n. v. w.	18 Nov 1890	Amsterdam			N.H.
	10	Dec 97	De	Contra Wilhelm	"	21 1896	Willemstad			"
	11	Nov 00	De	Abel	"	16 Mei 1890	Amsterdam			"
	12	Nov "	De	Abel	"	14 Aug 1896	Amsterdam (Schermerhorn)			geen
	13	"	De	Abel	"	25 1890	"			"
	14	"	De	Virginia	"	2 1890	Amsterdam (Amsterdam)			geen
	15	"	De	Abel	"	20 Dec 1893	Amsterdam			"
	16	Oct 97	De	Contra Wilhelm	"	21 Mei 1890	Amsterdam			N.H.
	17	feb 10	De	Anna Maria	"	1 feb 1895	Amsterdam			geen
	18	"	De	Anna Maria	"	18 1895	"			"
	19	Oct "	De	Abel	"	2 Juni 1890	Amsterdam (Dijk Zuid)			Co. L.
	20	"	De	Abel	"	26 1890	"			"
	21	17 1891	De	Johann Maria	"	21 Mei 1897	Amsterdam (Jans)			N.H.
	22	Nov 1892	De	Abel	"	14 Oct 1890	Amsterdam			Reer
	23	"	De	Anna Maria	"	19 Oct 1890	Amsterdam			"
	24	Sept 1893	De	Anna Maria	"	20 Dec 1863	Amsterdam (Jans)			Co. L.
	25	Jan 1894	De	Anna Maria	"	2 Juli 1897	Amsterdam			geen
	26	Juli "	De	Anna Maria	"	24 Jan 1899	Amsterdam			N.H.
	27	Sept 1895	De	Anna Maria	"	12 Dec 1895	Amsterdam			N.H.
	28	Jan 1896	De	Anna Maria	"	12 Aug 1897	Amsterdam (Jans)			geen

Uit deze gezinskaart blijkt dat mej. Boom vanaf 1904 een internaat had, waaronder ook kinderen uit Nederlands-Indië, zodat zij in het Gooi goed onderwijs konden volgen. (SAGV, Gezinskaart S418)

heid genoten, want behalve dat de energieke leerares 'half Hilversum' de edele danskunst bijbracht, kwamen ook vele Hagenaars speciaal hun vacaties in het Gooi doorbrengen om bij haar dansonderricht te ontvangen. Zo had zij in de loop van 25 jaar honderden dames en heren opgeleid op den gladden dansvloer. Toen de ritmische gymnastiek in de mode kwam, zorgde de ondernemende directrice er dadelijk voor dat die lessen ook bij De Kindertuin gevolgd konden worden.⁸

Jubilea

Maar laten we niet op de zaken vooruitlopen. Het tienjarig bestaan van de school moest eerst nog gevierd worden. Dat gebeurde op 19 januari 1907 met de opvoering van de operette *Goudsprookjes Tooverlied* in eigen huis. Wegens grote belangstelling werd de opvoering twee weken later nog eens herhaald. Mej. Boom plaatste

maar liefst drie advertenties in *De Gooi- en Eemlander* om dit heugelijk feit kenbaar te maken.⁹

Ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van De Kindertuin gaf mej. Boom in het voorjaar van 1917 een matinee in de schouwburgzaal van het voormalige restaurant Hof van Holland op de Kerkbrink. In haar toespraak tot de ouders in de zaal zei ze dat de afgelopen twee decennia voorbij waren gevlogen en dat kwam volgens haar omdat met kinderen de tijd heel kort is. (...) Vooral doordat de omgang met de kleinen je altijd jong en gelukkig doet zijn.¹⁰ Voordat het ingestudeerde zangspel van de kleintjes kon beginnen, werd de jubilaresse op het podium toegesproken door haar vriendin Willemina Tetrode. Zij hoopte dat de directrice haar mooie zaak in het belang der Hilversumsche jeugd nog tal van jaren zou voortzetten. Nadat ze mej. Boom namens de

Tweede Wilhelmina-Fröbelschool in Bussum, in de tuin van de tweede locatie van deze school: theater Novum aan de Vlietlaan. Mej. C. (Trijntje) Winterwerp temidden van haar leerlingen. (coll SAGV)

Paula vooraan links, als leerling van De Kindertuin op vierjarige leeftijd in 1937. (coll. Paula van den Berg)

ouders en leerlingen een lauwerkrans had aangeboden, mochten de geduldig wachtende kleuters op het toneel eindelijk van zich laten horen. Ze zongen onder meer *Het kleine huisje*, terwijl ze de tekst onderstreepten met gebaren. De andere kleuters en de volwassenen in de zaal stemden in: *Kijk die kleine stoeltjes en dat kleine bed/En dat pianotje, die kleine tabouret*. Vervolgens traden de ouderen voor het voetlicht, met onder andere een quadrille van Lodewijk XVI en een boerendans. Na de pauze voerden ook zij een zangspel op, *Olle's Winterdroom* geheten, waarmee ze *uitbundig succes* oogstten. Het geheel werd een week later herhaald, opnieuw in de zaal van het Hof van Holland.

Nieuwe initiatieven

Mej. Boom ontwikkelde nog meer nieuwe initiatieven. Dat er op de Witte Hullweg 10 ook zanglessen werden gegeven door beroepsleerkrachten blijkt uit adverten-

ties die in 1917 en 1918 in de krant werden geplaatst. Zo gaven de dames C.A. Kuiper en Pü Helm er les.¹¹ De eerste gaf zowel les aan kinderen als volwassenen. Ook stelde mej. Boom het gebouw beschikbaar voor lezingen, die 's avonds werden gehouden. Onder andere door dr. Jules Persijn uit Antwerpen, die in het najaar van 1919 een serie van tien voordrachten startte over *Dante bij zijn 6^e eeuwfeest*.¹²

Het was wel duidelijk, de tijden veranderden en toen er in de jaren twintig steeds meer aandacht voor kleuteronderwijs kwam kreeg mej. Boom er geduchte concurrentie bij. Hilversum kende in 1920 behalve De Kindertuin nog twee andere particuliere fröbelscholen, een aan de Wernerlaan en een onder leiding van de heer Raadt. De afdeling Hilversum van de Bond van Nederlandsche Onderwijzers ijverde destijds voor de oprichting van openbare fröbelscholen die geschikt waren voor *alle*

De Kindertuin in huidige staat. Het gebouw is gerenoveerd met oog voor historische details en opgesplitst in twee woningen. (foto Ineke de Ronde)

standen. Er zouden er minstens drie bij moeten komen, aldus de bond. Eén school in de wijk Over het Spoor en twee in het centrum.¹³ Daar zou het niet bij blijven, in de loop van de jaren twintig opende de gemeente steeds meer eigen fröbelscholen. Met als gevolg dat de klassen van de particuliere scholen, zoals De Kindertuin, allengs kleiner werden.

Kinderpension/internaat

Vanaf 1904 ontfermde mej. Boom zich over kinderen en jongeren wier ouders in voormalig Nederlands-Indië woonden en hun kinderen naar Nederland stuurden om daar lager of middelbaar onderwijs te volgen. Maar zij nam ook kleintjes in huis die intern fröbelonderwijs volgden, zoals de driejarige Wilhelmina Sikkens uit

Kaapstad die in 1905 arriveerde. Later stond mej. Boom aan de Witte Hullweg 10 ingeschreven als 'directrice van de Wilhelmina-Fröbelschool met een kinderpension' (op de Torenlaan was zij nog 'fröbelschoolhouderes'). Op de gezinskaarten uit het bevolkingsregister van 1890-1920 en van 1920-1939 staan de exotische plaatsnamen waar de jongelui die 'en pension' bij haar woonden, vandaan kwamen: uit Soemobito, Soerabaja, Soekaboemi, Pagongan (Java), Kediri. Er waren er ook bij uit Nederland, waarschijnlijk omdat het Gooi bekend stond om het goede onderwijs. Bij mej. Boom konden ze een warm en gezellig thuis verwachten. Maar wel met regels! Na hun eindexamen gingen sommigen terug naar hun ouders in Nederlands-Indië, anderen bleven in Nederland en een meisje, Emilie, ging naar Genève.¹⁴

Bewaarscholen

De oudste bewaarschool in Hilversum werd in 1850 opgericht door de dames Corver Hooft en Van Loon. Het was een christelijk schooltje gevestigd aan de Zeedijk. In 1853 werd een katholieke bewaarschool opgericht aan de Langestraat, een tweede volgde zo'n twintig jaar later aan de Groest. Die scholen waren in handen van nonnen. Vanaf 1920 kregen de ideeën van het fröbel- en montessorionderwijs meer bekendheid door toedoen van pedagogen als Elise van Calcar en Maria Montessori. De eerste Hilversumse montessori-kleuterschool werd in 1926 gestart onder leiding van A. Cnoop Koopmans. De Wet op het lager onderwijs van 1920 verklaarde de term bewaarschool taboe en de term 'voorbereidend onderwijs' kwam daarvoor in de plaats.¹⁵

Coupe van Boheemsch kristal

Op 5 januari 1922 vierde de school het zilveren jubileum. De krant was weer vol lof over mej. Boom die de haar toevertrouwde kinderschare al die jaren met zoveel zorg en toewijding had omringd. *Een kind gelijk, speelt zij met het jonge volkje hartelijk mede, maar weet ook op aangename wijze de kleinen de wetenschap bij te brengen, voor zoover deze het bevattingsvermogen der kinderen niet te boven gaat.*¹⁶ Na de toespraken was het tijd voor de receptie. Mej. Boom kreeg van de vroegere leerlingen, hun ouders en de pleegkinderen een kostbare elektrische lamp met een gebatikte kap en een rand en plafonneering van ingelegd koper. De leerlingen verasten de jubilarisse tevens met twee zilveren sauslepels en de pleegkinderen gaven een extra cadeau in de vorm van een coupe van Boheemsch kristal. Of dat nog niet genoeg was ontving mej. Boom tal van bloemstukken, onder meer van haar eerste leerling A. Vrugte.

Na veertig jaar trouwe dienst

Het veertigjarig bestaan werd in januari 1937 gevierd. Op de eerste zondag van de maand was er een feest in Grand Théâtre Gooiland. Daar werd vanaf drie uur 's middags voor leerlingen en oud-leerlingen de kinderoperette *Het parelsnoer* opgevoerd. Er deden maar liefst 74 kinderen mee, allen uit Hilversum, en ook de zaal was goed gevuld. De strekking *dat het goede de grootste rijkdom is* kwam volgens de krant *bijzonder goed tot uiting*. *De kinderen speelden en zongen zeer goed en buitenge-*

*wone zorg was besteed aan de costumes en de aankleding van het tooneel.*¹⁷

De officiële huldiging was op dinsdag 5 januari in de school. Speciaal voor die gelegenheid was een van de lokalen met Perzische tapijten, bloemen en groen versierd. Ook was een feestcomité ingesteld onder voorzitterschap van burgemeester Lambooy. Een uitgebreid gezelschap was aanwezig onder wie onderwijswethouder B.H. Bakker met zijn echtgenote. Lambooy stelde het zeer op prijs dat hij iemand mocht toespreken *die haar heele persoonlijkheid in dienst heeft gesteld van de vorming der jeugd*. Ook zou zij vluchtelingetjes hebben opgevangen¹⁸, aldus de burgemeester, hetgeen bewees dat zij een *edel en goed mensch* was.

Mevr. Dreves-Uyterdijk sprak vervolgens een gelukwens op rijm uit en overhandigde mej. Boom een album met handtekeningen van degenen die aan het huldeblijk hadden bijgedragen. De echtgenote van de wethouder kwam aanzetten met een fruitmand en een envelop met inhoud. Tot slot brachten de leerlingen traditiegetrouw enkele fragmenten uit kinderoperettes en kinderliedjes ten gehore.

Het einde

Toen de krant haar vroeg of ze nog wilde doorgaan met haar werk, had mej. Boom energiek ja-geknikt. Het *jonge volkje* was haar nog zo lief, zei ze, en ze haalde nog zoveel voldoening uit haar werk.¹⁹ Maar helaas heeft zij haar voornemen niet kunnen waarmaken. Zij stierf

Friedrich Wilhelm Fröbel, bedenker van de methode 'spelend leren' die zijn naam draagt. (Wikipedia)

Friedrich Wilhelm August Fröbel (1782-1852)

De moeder van Friedrich Fröbel overleed vlak na zijn geboorte. Zijn vader hertrouwde, maar Friedrich kon niet zo goed met zijn stiefmoeder opschieten. Op zijn tiende ging hij bij zijn oom wonen waar hij in een plezierige omgeving opgroeide. Aanvankelijk studeerde hij bouwkunde. In 1816 ging Friedrich zijn schoonzus helpen met de opvoeding van haar drie zoontjes. Dat was het begin van zijn belangstelling voor kinderen en daar ontstonden zijn eerste inzichten met betrekking tot opvoeding. Jaren later gaf hij leiding aan een weeshuis en in 1837 kreeg hij in Bad Blankenburg de beschikking over een huis met tuin en speelplaats. Fröbel opende er zijn eerste 'Kindergarten' voor kinderen onder de zes jaar met op de achtergrond de gedachte: *opdat de kleintjes maar mochten groeien als kool!* In Duitsland en in Engelstalige landen rezen vanaf die tijd Kindergärten als paddenstoelen de grond uit.

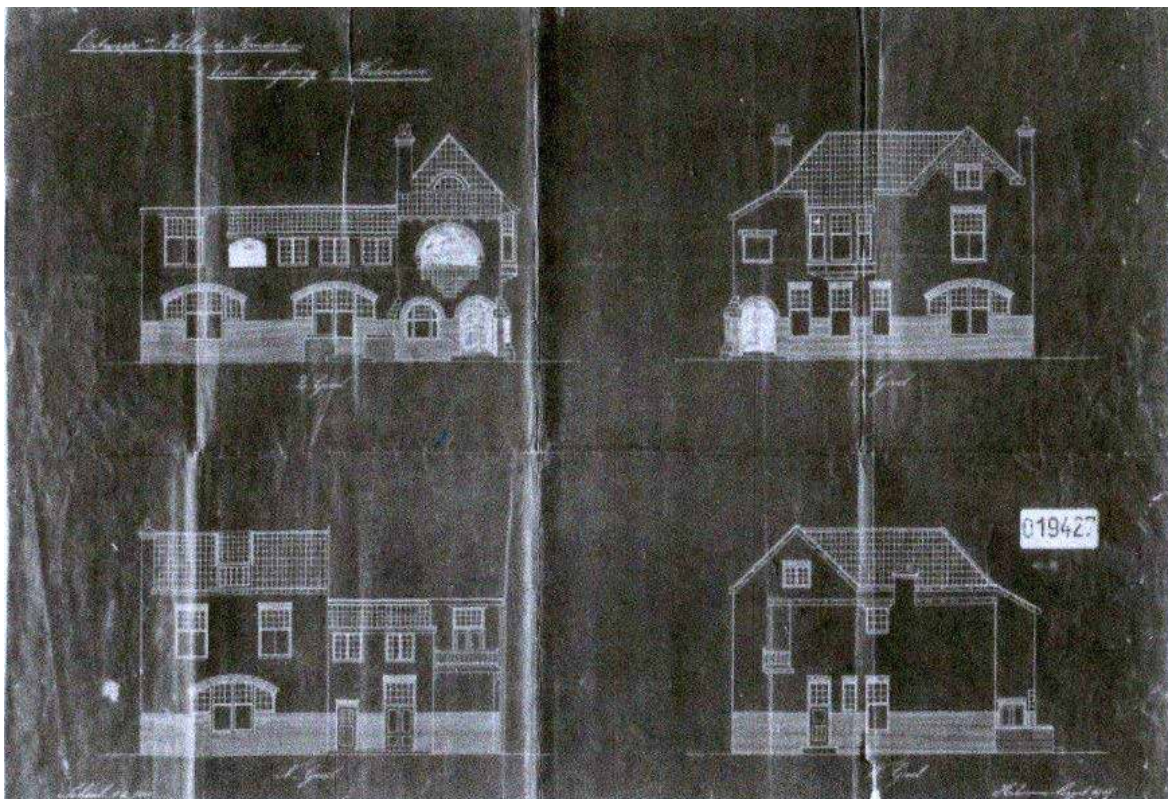
Fröbel was ervan overtuigd dat de eerste zeven levensjaren van groot belang zijn voor de verdere ontwikkeling van het kind. Daarom besteedde hij veel aandacht aan beweging in de buitenlucht, wandelen, eendjes voeren en vrij spel. Voor binnen in de klas maakte Fröbel gebruik van vaak zelf bedacht educatief speelgoed. Zo introduceerde hij de bol, de kubus en de cilinder om het kind kennis te laten maken met driedimensionale figuren. Later resulteerde dit in de eerste blokkendoos met grote houten blokken. Ook hoorden daar legpuzzels maken en papier vouwen bij, terwijl de zandtafel in de klas om de kinderen kennis te laten maken met het element aarde niet mocht ontbreken. Aanvankelijk waren de Kindergarten of Kindertuin en andere fröbel- of kleuterscholen in particuliere handen, wat inhield dat er schoolgeld betaald moest worden. Het waren dan ook meestal kinderen uit gegoede milieus die naar een fröbelschool gingen. Eerst in 1948 kwamen alle kleuterscholen onder controle van de onderwijsinspectie en in 1985 werden alle kleuterscholen onderdeel van het basisonderwijs.

Van Fröbels naam is het woord *fröbelen* afgeleid, dat zoveel betekent als "vrijblijvend creatief bezig zijn". In Nederland werd zeker tot in de jaren zestig van de 20e eeuw de term fröbelschool gebruikt om een kleuterschool aan te duiden.²⁰

Met deze bouwdoos waarin bol, kubus en cilinder centraal staan, maakten de kleuters kennis met driedimensionale figuren. (Wikipedia)

Bouwtekening De Kindertuin 1905. (coll SAGV)

zaterdag 16 april 1938 en werd op de 19^e van die maand begraven op de Algemene Begraafplaats aan de Bosdrift. Niet alleen haar tijdelijke vervangster mej. Raven²¹ was aanwezig, maar ook bestuurslid J. Ek van de Volksuniversiteit, notaris H.J. de Haan en dr. K.G. Beukers. Ook vele ouders en oud-leerlingen waren naar de Bosdrift gekomen. Aan het graf voerde notaris De Haan het woord, *die met gloedvolle woorden wees op het welbestede leven van de overledene. (...) Om de groeve stonden eenige kleuters geschaard van de school, welke mej. Boom zoo langen tijd heeft beheerd. Er waren zeer veel bloemstukken.*²²

Paula herinnert zich

“Mijn eigen herinneringen als kleuter van vier jaar zijn van 1936, toen ik elke ochtend naar De Kindertuin liep. Mijn ouderlijk huis stond aan de Ministerlaan (later Minister Hartsenlaan) en De Kindertuin was vlakbij om de hoek. Ik herinner mij mej. Boom als een gebilde, nogal gezette vrouw met vriendelijke ogen die ook streng konden kijken. Wij kleuters hadden ontzag voor haar.

Dat kwam ook, omdat zij strikt was en de orde goed in de hand had. Ik heb geen herinneringen aan belhamels, dwarsliggers of lastpakken. Voor kleuters was het er goed toeven. Het jubileumfeest in 1937 van het veertigjarige bestaan herinner ik mij goed. Wij kinderen werden thuis opgedoft met jurken met kantjes, strik in het haar, witte sokjes en lakschoentjes, en mijn moeder maakte zich ook mooi op voor het feest in de grote zaal van De Kindertuin. Op de foto van het jubileum zijn wij allemaal vereeuwigd, de ouders achteraan, de kinderen zittend op de voorgrond en mej. Boom in het midden met vlakbij haar assistente, de Indische juffrouw Jet. Voor ons kleintjes was het een overweldigende belevens. Het jaar daarna, 1938, werd ik ineens op een andere kleuterschool geplaatst, de Christelijke kleuterschool aan het Noordse Bosje, ook dichtbij (dit gebouw staat er nog). Later begreep ik dat de directrice was overleden.²³ Kort daarna is De Kindertuin opgeheven. Pas achteraf beseft ik dat tussen 1928 en 1931 pal vóór De Kindertuin het Hilversumse raadhuis, ontworpen door architect Dudok is gebouwd. Dag in, dag uit kon mej. Boom met haar

kleuters en jonge pensioengasten kijken naar de bouwactiviteiten en zien hoe de raadhuisstoren van lichtgele bouwstenen al hoger en hoger werd. Maar dat was voor mijn tijd. Toen ik in 1936 naar De Kindertuin liep, stond het raadhuis er al.

Nadat de villa jarenlang als kantoor voor de gemeente Hilversum heeft gediend, is deze nu weer in particuliere

handen. Ik heb het pand kort geleden mogen bezichtigen. Het zijn twee zelfstandige woningen onder een kap geworden, verbouwd, gerenoveerd en van alle moderne gemakken voorzien. Toen ik laatst bij de voordeur aanbelde, realiseerde ik mij dat het 79 jaar geleden was dat ik hier voor het laatst als kleuter door deze deur naar binnen was gegaan...”

De villa tijdens de verbouwing in 2016. (foto Jos De Ley)

SP-kraak januari 2014

Het gebouw van De Kindertuin deed na 1945 jarenlang dienst als gemeentelijke kantoorvilla (Dienst Huisvesting). Daarna stond het pand geruime tijd leeg en kwam in de verkoop, totdat de SP-jongeren het op 18 januari 2014 kraakten. Zij wilden dat de villa omgebouwd zou worden voor jongerenhuisvesting (starterswoningen). Op basis van de toen geldende Leegstandswet zou het in ieder geval tijdelijk verhuurd kunnen worden aan jongeren of *creatievelingen op zoek naar een ruimte*. Het plan vond geen doorgang.²⁴

NOTEN

- ¹ *De Gooi- en Eemlander*, 26-12-1896.
- ² Prof. Jacob van Rees (1854-1928), hoogleraar rechtsgeleerdheid en statistiek, fel-idealistische drankbestrijder en vegetariër, oprichter kolonie van Internationale Broederschap in Blaricum en de daaraan verbonden Humanitaire School in Laren; zie: Maria W.J.L. Boersen, *De kolonie van de Internationale Broederschap te Blaricum*, Laren 1987.
- ³ *De Gooi- en Eemlander*, 27-3-1901.
- ⁴ *De Gooi- en Eemlander*, 29-6-1917. Mej. C. Winterterp overleed in 1924.
- ⁵ www.tgooi.info/architect/dudokpark10.php. Architect Poel zou in 1913 het crematorium Driehuis Westerveld ontwerpen. Voor bouwgegevens Dudokpark 10 zie ook: Lijst van gemeentelijke monumenten Hilversum/Noordwest (hilversum.geotalk.nl/info.php?monumentid=631).
- ⁶ *De Gooi- en Eemlander*, 1-11-1905.
- ⁷ SAGV, Gezinskaarten 1890-1920 en 1920-1939 van Witte Hullweg 10.
- ⁸ *De Gooi- en Eemlander*, 29-12-1936.
- ⁹ *De Gooi- en Eemlander*, 16, 23 en 26-1-1907.
- ¹⁰ *De Gooi- en Eemlander*, 4-4-1917.
- ¹¹ *De Gooi- en Eemlander*, 7-7-1917, 5-9-1918.
- ¹² *De Gooi- en Eemlander*, 30-10-1919.
- ¹³ *De Gooi- en Eemlander*, 9-7-1920.
- ¹⁴ Streekarchief voor Gooi en Vechtstreek (SAGV), Gezinskaarten 1890-1920 (418S) en 1920-1939 (1546B) van Oude Torenlaan 1a/ Witte Hullweg 10.
- ¹⁵ Treesje Ruhe, Joop Branger en Ed van Mensch (red.), *Onderwijs in Hilversum. Van Dorpsschool tot Media Academie*, uitgave Albertus Perk (Hilversum 2005).
- ¹⁶ *De Gooi- en Eemlander*, 6-1-1922.
- ¹⁷ *De Gooi- en Eemlander*, 5-1-1937).
- ¹⁸ Betrof het hier opvang van Belgische vluchtelingetjes in 1914? In het archief van het SAGV is hier geen bewijs van gevonden.
- ¹⁹ *De Gooi- en Eemlander*, 29-12-1936.
- ²⁰ https://nl.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Fröbel.
- ²¹ Mogelijk betrof het hier Henriette Raven uit Sesfek Kidiri die in 1916 als 19-jarige haar intrek nam in de Witte Hullweg, SAGV gezinskaart 1890-1920.
- ²² *De Gooi- en Eemlander*, 19-4-1938.
- ²³ SAGV overlijdensacte Louise Maria Elisabeth Boom 16 april 1938, oud 65 jaar.
- ²⁴ hilversum.sp.nl/nieuws/2014/01/rood-hilversum-kraakt-leegstaande-kantoorvilla.